

**UNIVERZA NA PRIMORSKEM
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

**DIPLOMSKO DELO
ANDREJA ŠMITEK**

KOPER 2019

UNIVERZA NA PRIMORSKEM

PEDAGOŠKA FAKULTETA

**Univerzitetni študijski program prve stopnje
Razredni pouk**

Diplomsko delo

**VLOGA LUTKE PRI RECEPCIJI LEPOSLOVNEGA
DELA**

Andreja Šmitek

Koper 2019

Mentorica:

izr. prof. Jelena Sitar Cvetko

Somentorica:

dr. Martina Mejak, pred.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Andreja Šmitek, študentka univerzitetnega študijskega programa prve stopnje Razredni pouk,

izjavljam,

da je diplomsko delo z naslovom Vloga lutke pri recepciji leposlovnega dela:

- rezultat lastnega raziskovalnega dela,
- so rezultati korektno navedeni in
- nisem kršila pravic intelektualne lastnine drugih.

Podpis:

V Kopru, dne _____

ZAHVALE

Zahvaljujem se mentorici izr. prof. Jeleni Sitar Cvetko in somentorici dr. Martini Mejak, pred., za podporo, svetovanje in pomoč pri oblikovanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi družini, prijateljem in sodelavcem, ki so mi stali ob strani, me podpirali in dodatno motivirali pri pisanju diplomskega dela.

IZVLEČEK

Lutkovna umetnost se je pojavila že zelo zgodaj v zgodovini človeštva, a minilo je precej stoletij, da si je lutka utrla svojo pot tudi v šolske klopi. Lutkovna umetnost je umetnost animacije neživega predmeta – lutke in izražanja preko njega. Lutko lahko predstavlja tudi najpreprostejši pripomoček, preko katerega lahko lutkar pripoveduje zgodbo ali pa se preko nje izraža. Predstavlja tudi pomemben inštrument komunikacije v predšolskem obdobju, vendar pa ni nujno, da je rezerviran zgolj in samo za to obdobje.

Na pedagoški praksi in pri praktičnih nastopih, izvedenih tekom študija na Pedagoški fakulteti, smo opazili, da količina branja pri učenci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju pada. Posledično pa zaradi tega pada tudi zmožnost recepcije in interpretacije književnih del v poznejšem šolanju. Lutka nam v tem primeru lahko služi kot motivacijsko sredstvo, s katerim lahko bolj nazorno uprizorimo obravnavano besedilo. Veliko učnih strategij se v današnjem času nagiba k vključevanju čim več čutil v obravnavo nove snovi oziroma leposlovnega dela. Pri obravnavi književnih besedil lahko to predstavlja učitelju velik izziv. Lutka zajema tako slušne kot tudi vidne tipe učencev. Glede na vrsto obravnavanega besedila pa je odvisna tudi izbira tipa lutke (mimična, ročna, maska, itd.). Učitelj lahko poveže ure slovenščine z urami likovne vzgoje in učence motivira z izdelavo njihovih lastnih lutk.

Namen diplomskega dela je bil, ugotoviti, ali je uporaba lutke pri obravnavi literarnega besedila v tretjem razredu osnovne šole še smiselna. Če se nanašamo na razvojno stopnjo učencev v tretjem razredu, ugotovimo, da so učenci že sposobni sprejemati literarna besedila in slediti več kot enemu liku hkrati.

V praktičnem delu smo preverjali raziskovalno vprašanje, če in kako uporaba lutke vpliva na recepcijo. Rezultati kažejo, da si je eksperimentalni razred predstavljeno literarno besedilo precej bolje zapomnil, kot pa razred, v katerem je bilo delo predstavljeno brez lutke.

Ključne besede: lutka, pouk književnosti, osnovna šola, recepcijska estetika, lutkarstvo, gledališče, dramatizacija, ročne lutke.

ABSTRACT

The role of the puppet at the reception of literary work

The art of puppetry appeared early in human history. But it took centuries for it to fight its way into classrooms. The art of puppetry is the art of animation of an object without its own life and expressing over it. That unlively object is off course called puppet. Even the simplest object, whit witch a puppet master can tell the story, could represent a puppet. Puppet represents an important instrument of communication in preschool period, but it is not necessary reserved for that period only.

On the pedagogical practice and in practical exercises carried out during the course of studies at the Faculty of Education, we observed that the amount of reading among pupils in the first educational period is falling. Therefore, the ability to receive and interpret literary works in later education also falls. In this case, the puppet can serve as a motivating tool, with which we can make a more explicit staging of the text in question. Many learning strategies tend to integrate as much senses as possible into discussion of a new topic or literary work. When dealing with literary texts this can be a major challenge for the teacher. The puppet covers both the auditory and visible types of pupils. Depending on the nature of the text in question, the choice of the type of doll is important (mimic, manual, masks, etc.). By all means the teacher can associate hours of Slovene with art classes and motivate pupils to make their own puppets.

The main goal of the diploma thesis was to determine whether the use of the puppet in the third grade of the elementary school is still reasonable, when dealing with literary text. If we refer to the development level of pupils in the third grade, we find that pupils are already able to accept literary texts and follow more than one character at the same time.

In the practical part, we looked into research questions, if and how the use of the puppet influenced the reception. The results show that the experimental class memorized literary text in more details, than the class in which the work was presented without a puppet.

Key words: puppet, literature lessons, elementary school, reception aesthetics, puppetry, theater, dramatization, hand puppets.

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	TEORETIČNI DEL.....	2
2.1	Lutkovna umetnost in lutke.....	2
2.2	Vrste lutk.....	3
2.3	Metode dela z lutko.....	5
2.4	Vloga in pomen lutke v vzgojno-izobraževalnem sistemu.....	6
2.5	Komunikacijski model književnega pouka in recepcijska estetika.....	8
3	PRAKTIČNI DEL.....	11
3.1	Problem, namen, cilj.....	11
3.2	Raziskovalna vprašanja.....	11
3.3	Načrt.....	11
3.4	Izvedba (načrtovanje).....	16
3.5	Razprava.....	17
4	SKLEPNE UGOTOVITVE.....	23
5	LITERATURA IN VIRI.....	24
6	PRILOGE.....	26

KAZALO SLIK

Slika 1:	Material za glavo lutke.....	13
Slika 2 :	Oblikovani glavi lutk.....	13
Slika 3:	Vrat plastenke, ki bo služil kot ojačitev vratu lutke.....	13
Slika 4:	Lutkina "obleka".....	14
Slika 5:	Pritrjena glava na obleko.....	14
Slika 6:	Ročno šivanje obraza.....	14
Slika 7:	Lutka z obrazom.....	14
Slika 8:	Obleki narejeni iz kavbojk.....	15
Slika 9:	Navita volna na zeleno debelino kartona.....	15
Slika 10:	Ne prerezan cof za grivo starejšega leva.....	15
Slika 11:	Mali lev Klavdij.....	16
Slika 12:	Oče lev Ksaverij.....	16

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Število učencev po razredu in ura izvajanja.....	17
Preglednica 2:	Pregled števila pravilnih odgovorov, glede na vprašanje.....	18

1 UVOD

Branje je ena od pomembnih dejavnosti, ki človeka spremlja skozi vse življenje. Otrok se prvič sreča z branjem, ko mu prvo knjigo preberejo njegovi starši. Pomembno pa je, kako bo učenec razvijal globlje razumevanje besedila, kajti besedilo niso samo črke na papirju. Književna besedila si lahko predstavljamo kot ledeno goro, manjši odstotek vidimo na površju, a v globini se nahaja prava veličina tega pojava. Zelo pomembno je, da se še posebej učitelj zaveda tega, da za vsako besedilo lahko izberemo drugačno tehniko posredovanja, katere naloga je, da učence pritegne. V veliko pomoč nam je lahko tu neživ predmet, ki mu življenje vdahne učitelj. Ta predmet je lutka. Lutka v mnogih kulturah velja za skrivnosten in močan predmet, nekatera ljudstva so ji pripisovala celo magične lastnosti. V razred pa nam lahko to magijo pomaga prinesiti tudi pri obravnavi književnih besedil. Lutka v razredu ne predstavlja nevarne in stroge avtoritete, kot učenci morda doživljajo učitelja, ampak jim je bližje. Lutka lahko deluje kot vmesno povezovalno sredstvo med učenci in učiteljem.

Pred pisanjem diplomskega dela smo o lutkah in lutkovni umetnosti vedeli bolj malo, ampak ko smo slišali, da imamo na naši fakulteti tudi lutkovni krožek, je to v nas vzbudilo zanimanje. Na pedagoški praksi namreč lutke nismo opazili v uporabi, niti kot poustvarjalno dejavnost. Vedeli smo, da se lutka uporablja predvsem v predšolskem obdobju, ampak nismo pa vedeli, kaj se z njo zgodi na razredni stopnji. Prav zato smo se odločili, da se v to bolj poglobimo in ugotovimo, ali je uporaba lutke v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju smiselna, ali pa razlog za njeno neuporabo leži drugje. Že pred pisanjem diplomskega dela je lutka imela za nas poseben pomen in nam je predstavljala predmet, ki nam lahko ponudi neskončno možnost uporabe in izražanja.

Diplomsko delo se deli na teoretični in praktični del. V teoretičnem delu bomo spoznali teorijo o uporabi lutke, njeno zgodovino na slovenskih tleh, vrste lutk, metode dela z lutko in njen vpliv pri obravnavi književnih besedil. Uporabo lutke bomo povezali tudi s teorijo recepcijske estetike in komunikacijskega modela. V praktičnem delu pa bomo predstavili, kako je potekala obravnava novega leposlovnega dela v razredu z lutko in v razredu brez lutke, ter kakšne so bile razlike v recepciji tega dela.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Lutkovna umetnost in lutke

»Lutkovna umetnost izvira iz davnih ritualov. Vsi obredi pa so nekakšna komunikacija med ljudmi in energijo, ki je ne obvladujemo, vendar jo čutimo. Ta komunikacija se odvija s stiliziranimi gibi, glasom in vizualno pojavnostjo, bodisi v kostumu, maski ali oblikovanem predmetu.« (Majaron, 2000, str. 33).

Da bi razumeli, kaj je to lutkovna umetnost, moramo najprej razumeti, kaj je lutka. Lutka je likovni objekt, ustvarjen za scensko uprizorjanje. Je figura brez lastne energije, predmet, ki govori, a nima lastnega fizičnega izvora besede. Lutkovna umetnost oziroma lutkarstvo je oblika gledališke ustvarjalnosti, temelječa na uprizorjanju z lutkami. Je najstarejša ustvarjalna dejavnost človeka, povezana s figuro, ki jo poskuša oživiti (Slovenski veliki leksikon, 2004). Lutkarstvo se členi na tri področja, ki so: otroška ustvarjalna igra, vzgojno terapevtsko sredstvo in gledališka dejavnost (Javornik, 1992).

Osrednje izrazno sredstvo pri lutkovni umetnosti je seveda lutka. Psihologinja Kroflič (2002) lutko in njeno uporabo opisuje zelo na široko, zato bomo omenili le tiste njene opredelitve, ki so pomembne za naše diplomsko delo: lutka je spodbuda za akcijo, je motivacijsko sredstvo, ki ni le beseda, krepi samozavest, samoobvladovanje in strpnost, umirjanje, osredotočanje, omogoča razvijanje ustvarjalnega mišljenja, fine motorike, spretnosti in besedno ter nebesedno komunikacijo. Lutka služi tudi kot pomoč pred osamljenostjo ter za igro brez besed. Svojo opredelitev Krofličeva zaključuje z mislijo, da je lutka igrača, lutka je maska, lutka je sovrstnik, lutka sem jaz.

Drugačen, ožji, pogled na lutko ima igralec Trefalt (1993), ki meni, da je lutka snovni odrski simbol, ki predstavlja dramski lik in je vodena posredno ali neposredno s pomočjo lutkarja (Trefalt, 1993).

Kot lahko iz zgornjih navedb razberemo, lutka ni zgolj in samo sredstvo, ampak predstavlja še mnogo več. Ko se otrok ne more izražati, lutka spregovori namesto njega, torej ima tudi socialno psihološko/funkcijsko moč.

Lutkovno gledališče je začelo uspevati v baročnem obdobju, ko so z lutkami ustvarjali zahtevno tehniko in vizualno iluzijo, ki je značilna za barok. V času druge polovice 19. stoletja je lutka postala sopomenka za didaktični pripomoček za vzgojo in učenje otrok (Trefalt, 1993). Lutkovno gledališče in na splošno lutkovna umetnost je od svojega izvora tesno sledila razvoju dramskega gledališča. Oddaljevati se je začela

pred drugo svetovno vojno oziroma v drugi polovici 19. stoletja, ko je postala samostojna veja umetnosti. Lutkovna umetnost je danes interdisciplinarna umetnost, ki v sebi združuje prvine filma, dramske, likovne in glasbene umetnosti. Trefalt (2002) navaja, da lutka ni nadomestek igralca, ampak glavno izrazno sredstvo lutkovnega gledališča.

Ustanovitelj prvega marionetnega gledališča na Slovenskem je bil Milan Klemenčič, ki je po vzoru italijanskega in nemškega marionetnega gledališča leta 1910 ustanovil Malo domače marionetno gledališče. Iz domačega pa se je kasneje razvilo Veliko marionetno gledališče, ki je bilo ustanovljeno leta 1920 in je delovalo do leta 1924. Po letu 1924 so marionetno gledališče nasledili sokolski marionetni odri, ki so delovali v okvirju telovadnih društev Sokol. Pod njihovim okriljem je bilo ustanovljenih kar 43 marionetnih gledališč na Slovenskem. Njihov program, ki je temeljil na ideji narodnega prebujenja, je bil pomemben predvsem kot gibanje za popularizacijo lutkarstva. Po njihovi zaslugi je bila namreč leta 1933 Ljubljana gostiteljica kongresa mednarodne lutkovne zveze UNIMA. Prav iz sokolskih marionetnih gledališč so kasneje izhajali prvi sodelavci Lutkovnega gledališča Ljubljana. Še pred ustanovitvijo Ljubljanskega gledališča, kot ga poznamo danes, so med vojno ustanovili Partizansko gledališče, ki je temeljilo predvsem na vojni tematiki. Do leta 1934 so v lutkovni umetnosti na Slovenskem prevladovali marionete. Leta 1934 pa je Niko Kuret ustvaril oder ročnih lutk in z njimi tudi burkeža Pavliho, ki je kraljeval na tem odru do leta 1954. Ljubljansko lutkovno gledališče, kot ga poznamo danes, je začelo nastajati po zaslugi režiserja Joža Pengova in kmalu postalo vodilno lutkovno gledališče v tedanji Jugoslaviji (Slovenske lutke od Klemenčiča do LGL danes).

Če povzamemo, je temelj lutkovne umetnosti oživljati oziroma animirati neživ predmet in s tem vstopiti v novo dimenzijo realnosti. Kot navaja Krofličeva (2002) v svojih opredelitvah lutke in lutkovne umetnosti, ima lahko prav ta neživ predmet z ustrežno animacijo in animatorjem velik vpliv ne samo na učenčevo motivacijo, ampak predstavlja tudi psihično uteho. Čeprav se je lutkarstvo na Slovenskem pojavilo relativno pozno, je v zelo kratkem časovnem obdobju doživelo pravi razcvet. Zato lahko rečemo, da ima lutkarstvo na Slovenskem bogato tradicijo, na katero so sicer vojne vplivale, ampak je niso nikoli zatrle.

2.2 Vrste lutk

Kot že omenjeno, lutka oživi v rokah lutkarja in glede na način animacije poznamo tudi več lutkovnih tehnik. Lutkovne tehnike se po načinu animacije oziroma oživljanja, delijo na marionete, ročne lutke, lutke javanke, mimične lutke, prstne lutke, senčne

lutke in maske (Javornik, 1992). V našem diplomskem delu se bomo osredotočili predvsem na lutke, ki so lažje za animacijo in so tudi bolj preproste za izdelavo, kar omogoča tudi učencem, da jih izdelajo sami. Pod preprostejše lutke štejemo ploske lutke, ročne lutke, lutke na nitkah (te so tehnično najbolj zahtevne), maske in mimične lutke.

Ploske lutke so dvodimenzionalne, kar pomeni, da nimajo debeline. Če se odločimo za uporabo ploskih lutk, se moramo zavedati, da se ta lutka na odru ne more obračati in če želimo, da so prizori prikazani prepričljivo, moramo isto lutko izdelati na več načinov: iz leve in desne strani, pogled naprej in s hrbta. Ko igramo, moramo biti pozorni na to, da lutke ne obrnemo preveč, saj bi s tem pokazali zadnjo ali bočno stran lutke. Ploske lutke ne morejo igrati z rekviziti. Če želimo le-te vključiti, jih moramo izdelati na isti način, kot smo izdelali lutko. Izdelava ploskih lutk je preprosta. Izdelamo jih lahko iz lepenke ali kartona, lahko jih pritrdimo na nosilce (palice, kuhalnico in podobno) ali pa na prste. Ploske lutke so enostavnejše lutke tako za animacijo, kot tudi za izdelavo, zato so zelo primerne za samostojno izdelavo v okviru pouka (Varl, 1997b).

Ročne lutke so tiste lutke, ki jih nataknejo na roko ali na dlan in jih vodimo s premikanjem dlani, prstov ali cele roke. Animator je pri animaciji skrit za oder. Ker z našo dlanjo lahko vplivamo na hitrost kretenj in premikov, veljajo ročne lutke za ene najbolj živahnih lutk. Ročna lutka je sestavljena iz dveh glavnih delov: glave in trupa. Trup je izdelan kot lutkin kostum, ki je kot rokav nataknen na animatorjevo roko, glava pa je nataknjena na enega od prstov (Varl, 1997a).

Lutke na nitkah, ali strokovno marionete, veljajo za tehnično najbolj zahtevne lutke. Po videzu so najbolj podobne ljudem in živalim, ki jih upodabljajo. Te vrste lutk lahko premikajo vse okončine v vseh glavnih sklepih. Lutkar lutke vodi s pomočjo nitk in vodila v obliki križa. Gibanje te lutke je zato drugačno kot gibanje ročne lutke, ki pa jo vodimo direktno s svojo roko (Varl, 1995). Čeprav se lutke na nitkah ali marionete štejejo pod zahtevnejše lutke, poznamo poenostavljene oblike in načine izdelave, ki so učencem bližje. Enostavne marionete namreč lahko izdelamo iz odpadnega materiala, kot so na primer plastenke ali rollice toaletnega papirja.

Maska predstavlja mejno obliko lutk, vendar pa še vseeno odgovarja osnovnemu terminu lutk: biti nekdo drug, igrati ali govoriti skozi usta druge osebe. Maska je opredeljena kot predmet za zakritje obraza, lahko pa označuje celotno preobleko. Navadno maske izdelamo iz debelejšega papirja, kartona ali lepenke. Zahtevnejše maske so lahko tudi ulite iz mavca ali enostavnih plastičnih materialov. Masko

izdelamo tako, da jo najprej narišemo, izrežemo, nato jo pobarvamo in okrasimo. Na obeh straneh pri ušesu naredimo luknjico, skozi katero napeljemo elastiko (Varl, 1997c).

Mimična lutka je zelo preprosta lutka. Učenci jo lahko popolnoma preprosto izdelajo iz odpadnih materialov, rokavice ali nogavice, lahko pa tudi iz vrečke ali kosov blaga. To nataknemo na roko in s prsti oživimo lutko - posnemamo mimiko obraza, odpiramo usta, gubamo blago itn. Pomagamo si z drugo roko ali pa si nanjo nataknemo nekaj drugega in igramo z obema rokama hkrati. Besedilo si lahko izmišljujemo sproti (Golub, 2003).

Za razliko od zgoraj navedenih lutk, mimična lutka nima že vnaprej določenega oziroma oblikovanega izraza na obrazu. Čustva in razpoloženje lahko otrok oziroma lutka spreminja tekom gledališke igre. Take lutke so za otroke zelo primerne, saj so za izdelavo in uporabo precej preproste. Mimične lutke so zelo primerne za uprizarjanje in reševanje konfliktnih situacij.

Strokovnjakinja za lutke Helena Korošec (2016) pravi, da če bomo otroku ponudili manj realistične predmete, jih bodo s svojo domišljijo kreativno spreminjali in dopolnili. Preprostim lutkam, predmetom (čevlji, predmeti iz kuhinje in tako dalje) otroci lahko dodajo značilne elemente, ki simbolizirajo določen značaj. Koščku lesa bo morda otrok dolepil detajl in nov predmet predstavlja simbol za nekaj dobrega ali zlega, simbol za svet iz otrokove domišljije ali realnega sveta.

2.3 Metode dela z lutko

Kot smo že omenili, lutka ni samo igrača, ampak je tudi didaktični pripomoček in glede na vrsto lutk seveda obstaja prav toliko metod dela z lutko. O tem pišeta tudi avtorici Tamara Hunt in Nancy Renfro, ki v svojem delu *Puppetry in Early Childhood Education* (1982, str. 19) metode dela z lutko razdelita na šest različnih tehnik uporabe lutke. Te tehnike so: spontana igra z lutko, priprava prizorov z lutko, pripovedovanje z lutko, pogovarjanje skozi lutko, učenje in poučevanje z lutko in izdelava lutke.

Pri spontani igri z lutko gre za simbolno igro, med katero se poljubno število učencev ali učenec sam, v poljubnem prostoru sami igrajo z lutkami, brez vnaprej pripravljenega scenarija. Zelo pomemben faktor spontane igre z lutko pa je, da spontana igra poteka popolnoma brez vmešavanja učitelja ali vzgojitelja (Hunt in Renfro, 1982).

Pri pripravi prizorov z lutko, odrasla oseba delno pomaga učencem, ki s pomočjo svoje lutke in svojih idej uprizorijo prizore na osnovi zgodbe, pesmi, dogodkov iz

vsakdanjega življenja ali na podlagi domišljije. Kar so pripravili, lahko tudi zaigrajo pred sošolci, saj to pripomore k večji samozavesti posameznika ali skupine (Hunt in Renfro, 1982).

S pomočjo lutke pa lahko pripovedujemo tudi zgodbe ali deklamiramo pesem. Pripovedovanje z lutko nam omogoča, da otroke popeljemo v magični svet, kjer lahko z lutko tudi komunicirajo, ji postavljajo vprašanje ali povedo svoje mnenje. Na tak način dosežemo globlje razumevanje književnih oseb (Hunt in Renfro, 1982).

Učencem je večkrat težko izraziti svoje težave oziroma strahove, ne glede na njihovo starost in razvojno stopnjo. S pomočjo metode pogovarjanja skozi lutko lahko dosežemo, da se učenec lažje izrazi o svojih občutjih. Avtorici Hunt in Renfro (1982) pišeta, da je zmotno prepričanje, da se otroci ne znajo izražati o svojih občutjih, potrebujejo samo ustrezno sredstvo.

Učenje in poučevanje z lutko je metoda, s katero lahko učitelj posreduje obravnavano snov na pester in zanimiv način. S pomočjo lutke lažje pritegne učence in dvigne njihovo motivacijo za delo in sodelovanje (Hunt in Renfro, 1982).

Pri izdelavi lutke izpod rok učencev mora biti učitelj pozoren na to, da so zahteve v skladu z učenčevimi sposobnostmi in da učencev ne omejuje. Pri izdelavi lutke učenci urijo fino motoriko in koordinacijo oko-roka. Ko je lutka izdelana, njen videz ni pomemben. Najbolj pomembno je to, da ima otrok občutek, da je lutko izdelal sam in, da je njegova (Hunt in Renfro, 1982).

2.4 Vloga in pomen lutke v vzgojno-izobraževalnem sistemu

Kot smo v našem diplomskem delu že večkrat poudarili, ima lutka več funkcij. Prvenstveno je namenjena doživljanju lutkarske umetnosti, vendar lahko nudi učencu tudi uteho, ali služi kot sredstvo za spodbujanje ustvarjalnosti. Lutke lahko namreč uporabimo tudi za obravnavo novih snovi v okviru rednega pouka. Edvard Majaron v svojem delu *Vera u lutku* (2014) navaja, da je zmožnost otrok, ki pridejo v prvi razred, zelo različna. Nekateri namreč že znajo brati, ali pa že poznajo črke, drugi se morajo vse to še naučiti. S pomočjo lutke lahko zapolnimo te vrzeli med njimi in jim nudimo pomoč tako pri besednem izražanju kot tudi pri prepoznavi črk. Učence prav te lutke zelo stimulirajo. Z njimi lahko zlogujejo, sestavljajo besede in jih prepoznavajo.

Da bi lahko lutko smiselno uporabili v nižjih razredih osnovne šole, pa moramo najprej razumeti, kako lahko lutko uporabimo v predšolskem obdobju in kako le-ta vpliva na otroka. Z vstopom v vrtec se veliko otrok sreča s separacijsko anksioznostjo, saj so prvič ločeni od staršev za več ur. V takem primeru so lahko lutke v vlogi

zaupnice v veliko pomoč. Otrok težko zaupa vzgojiteljici, saj se z njo sreča prvič, lutki pa lahko zaupa svoje strahove in jo pozneje tudi uporabi za komunikacijo z okoljem. Tako lutko lahko predstavlja tudi otrokova najljubša igrača, ki jo prinese od doma in mu zato ponuja še večjo uteho. Lutke v vrtcu služijo kot na primer dobro motivacijsko sredstvo. Na primer, lutka po imenu Pacek vsakič razmeče igralnico (oziroma je otroci ne spravijo) in vzgojitelj nato s pomočjo te lutke otroke pripravi do spraviljanja igralnice, češ da pomagajo Packu, da ne bo vzgojitelj jezen nanj.

Na razredni stopnji so po učnem načrtu za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje predvideni cilji za realizacijo dramske in lutkovne umetnosti, da učenci prepoznajo značilnosti glavne književne osebe in drugih pomembnih oseb, zaznavajo in doživljajo dogajalni prostor in druge prvine gledališkega dogodka; ozaveščajo podobnost/različnost gledališkega dogodka in že znane pravljice; obnavljajo dogajanje; sporočilo povezujejo z lastnimi izkušnjami (tudi bralno izkušnjo); govorijo o tem, kaj jih je v predstavi pritegnilo ali odvrnilo in zakaj sodelujejo v igri vlog (Učni načrt slovenščina, 2011).

Z otrokom v prvem razredu osnovne šole je podobno kot z otrokom, ki prvič stopi v vrtec. Majaron meni, da šolar na začetku še ne obvladuje verbalne komunikacije v slojevitih pomenih, mnogo bližja mu je spontana neverbalna komunikacija. Učitelj mu je postavljena avtoriteta, ki mu lahko vzbuja nelagodje. Prav tako se med novimi vrstniki ne počuti domače. Da postopoma premaga vse te težave, nam pomaga lutka. Kot piše Majaron, naj lutka v rokah učitelja še vedno predstavlja avtoriteto, ki pa ne bo predstavljala takšne grožnje, kot jo učencu predstavlja učitelj (Majaron, 2006).

Kot smo sedaj ugotovili in kot tudi navaja Enciklopedija Slovenije (2002), lutka ni samo igralo, ampak je tudi pripomoček, ki pa ni rezerviran samo za predšolsko obdobje. Uporabljamo jo lahko v podaljšanem bivanju, kot motivacijsko sredstvo za obravnavo nove snovi, za poustvarjanje in tudi za pomoč učencem z učnimi primanjkljaji, kajti na splošno ni stvari, ki je lutka ne bi zmogla narediti. Kot pravi Majaron (1998), lutka zna peti, si izmišlja besede in izraze za neznane dogodke, zna povedati zgodbo ali pesem v literarni obliki ali pa v vlogi ene izmed v zgodbi nastopajočih oseb (s tem je spremenjen »zorni kot«, pogled na dogodek). Zna govoriti tudi v narečju ali v žargonu, skratka vzpostavlja zavedanje o jezikovnih nivojih.

Lutkarstvo kot tako v osnovnošolskem predmetniku nima svojega pravega mesta kot samostojen predmet, še zlasti ne na razredni stopnji. Učitelj se lahko samoiniciativno odloči za horizontalno medpredmetno povezovanje med predmetoma likovna umetnost in slovenščina, če želi, da učenci izdelajo svoje lutke. Kot smo tudi

opazili pri praktičnem izvajanju našega diplomskega dela, je veliko besedil v berilu za 3. razred osnovne šole (LILI IN BINE 3, berilo za slovenščino - književnost v 3. razredu osnovne šole) v izvorniku neprimernih za izvedbo dramatizacije z lutkami. Besedila so daljša in bi jih bilo potrebno za namen dramatizacije spremeniti v dramska besedila, kar je predstavljalo izziv tudi nam pri našem diplomskem delu. Avtorici Hanuš in Sitar (2005) sta napisali *Moje prvo berilo za prvi razred osnovne šole*. V njem so zbrana besedila, ki so primerna za bralce začetnike in tudi za dramatizacijo z lutkami. Besedila so preprosta in razumljiva za najmlajše bralce, kar pa je osnova za dramska besedila. Prav tako so ta besedila v veliko pomoč tudi učitelju, ker so nazorna in ga že sama po sebi spodbujajo k drugačni obravnavi.

2.5 Komunikacijski model književnega pouka in recepcijska estetika

Na razredni stopnji, ko se učenci naučijo brati, nastopi pouk književnosti. Učenci vstopijo v razred z različnimi znanji in pričakovanji. Ta znanja in pričakovanja lahko z enim pojmom poimenujemo kar horizont pričakovanja. Na podlagi slednjega se tudi izbira besedila, ki so primerna učencem v določenem starostnem obdobju in glede na ta izbrana besedila lahko učitelj izbere primerno tehniko, s katero učencem predstavi besedilo. Pri pouku književnosti se srečamo tudi z dvema drugima pojmomoma, in sicer s pojmom komunikacijski model književnega pouka in recepcijska estetika.

Kordigel Aberšek (2008) za recepcijsko estetiko piše, da je recepcijska estetika ali recepcijska sposobnost zmožnost uspešnega in ustvarjalnega komuniciranja s književnim besedilom. Cilj recepcijske sposobnosti je, da je otrok sposoben besedilo sprejeti in ga, glede na svoje zmožnosti, razumeti in ovrednotiti. Da je to mogoče, mora biti literarno delo otroku primerno. Ustrezati mora njegovemu kognitivnemu, socialnemu, jezikovnemu in čustvenemu razvoju.

Tu pa se srečamo s pojmom horizont pričakovanja. Slednji je pogojen z bralčevimi pričakovanji, željami, potrebami in tako dalje. Bralec lahko torej razume določeno literarno besedilo samo do točke, do katere sega njegov horizont pričakovanja. Saksida (2003) piše, da se komunikacija z literarnim besedilom odvija na več ravneh. Po njegovih besedah se prvi dialog odvija med književnim besedilom in bralcem, drugi pa med učenci samimi in med učencem ter učiteljem. Skratka v vseh navedenih primerih se je potrebno o prebranem pogovoriti, da lahko učenec doseže poglobljeno razumevanje književnega besedila in s tem, če povežemo s Kordigel Aberšek, razširjamo učenčev horizont pričakovanja.

Kot navaja Saksida (2006), je učenec center komunikacijskega modela in samo s primernim dialogom dograjuje svoj svet literarno estetskih predstav in pričakovanj.

Učenec namreč zaznava in oživlja literarno besedilo na podlagi prejšnjih izkušenj in prepričanj. Med komunikacijo med učencem in besedilom namreč poteka proces oživljanja črk v besedilu, kot temu pravi Saksida. Ker pa imajo učenci drugačne predispozicije in so na njih vplivali različni dejavniki, med drugimi tudi količina že prebranih literarnih del, lahko rečemo, da je doživljanje besedila pri vsakem otroku unikatno. S tem pa lahko povežemo pomembnost iskanja smiselnih besedil, ki bodo čim bolj primerna mlademu bralcu. Čeprav je večina besedil že predlaganih v učnem načrtu, ima učitelj še nekaj prostora, ki pa ga lahko smiselno dopolni.

Saksida (2006) zaključuje z mislijo, da relevantnost besedila za bralca izhaja potemtakem iz tega, da mu le-to ponuja priložnost za razvijanje bralne zmožnosti: bralec bere (po svoje), vendar lahko bere tudi bolje; razvijanje bralne zmožnosti torej poteka predvsem kot dialog o prebranem.

2.5.1 Bralni razvoj in recepcijska zmožnost učencev

Učenec pri pouku književnosti, utemeljenem na komunikacijskem modelu, razvija recepcijsko estetiko. Slednja je pogojena s stopnjo otrokovega celostnega razvoja. Bralni razvoj otrok oziroma učencev povzemamo po Kordigel Aberšek (2008), ki je utemeljen s Piagetovo teorijo kognitivnega razvoja. Obdobja so:

- senzomotorično obdobje, ki traja do konca prvega leta,
- obdobje otrokove praktične inteligence, ki traja od drugega do tretjega leta,
- obdobje intuitivne inteligence, ki traja od drugega oziroma tretjega leta do sedmega oziroma osmega leta starosti,
- obdobje konkretnih, logičnih intelektualnih operacij, ki traja od sedmega oziroma osmega leta do dvanajstega leta,
- obdobje abstraktne inteligence, ki pa se začne po otrokovem dvanajstem letu.

Od vseh naštetih obdobj bomo predstavili le obdobje konkretnih, logičnih intelektualnih operacij, saj so učenci 3. razreda, o katerih sledi raziskava v praktičnem delu, v tem obdobju.

Otrok pri sedmem letu že postane socialni osebek, ki je sposoben komuniciranja z družbo. Vendar pa se zaveda, da sam ni dovolj močan, da bi lahko vplival na družbo, zato tega niti ne pričakuje od književnega junaka. V tem obdobju je otrok že sposoben svoje odločitve pretehtati in razmisliti o dejanju, preden reagira. Še vedno pa je otrok v veliki meri nagnjen k fantastičnim pripovedim, ki pa že presegajo klasično pravljico. Ker je dovolj zrel, da lahko svoje aktivnosti ponotranji za dlje časa in ker je njegovo mišljenje že sposobno upoštevati prejšnje dogodke, ki so pomembni za trenutno

dogajanje, lahko že sledi dokaj zapleteni zgodbi z več osebami in na več dogajalnih krajih (Aberšek, 2008).

Otrokova recepcijska zmožnost je večplastna in se v tem obdobju deli na več segmentov oziroma zmožnosti Kordigel Aberšek (2008). Te pa so:

- zmožnost zaznavanja in razumevanja književnih oseb,
- zmožnost odkrivanja vrat za identifikacijo,
- zmožnost zaznavanja in razumevanja motivov za ravnanje književnih oseb,
- zmožnost privzemanja književnih perspektiv,
- zmožnost zaznavanja in razumevanja dogajalnega prostora,
- zmožnost zaznavanja in razumevanja književnega časa,
- zmožnost zaznavanja in razumevanja književnega dogajanja,
- zmožnost zaznavanja in razumevanja meje med resničnostjo in domišljijo.

3 PRAKTIČNI DEL

3.1 Problem, namen, cilj

Na pedagoški praksi smo opazili, da so učenci imeli kljub interpretativnemu branju precej težav pri pomnjenju prebranega leposlovnega besedila. V diplomskem delu se zato predvsem sprašujemo, kako bi lahko dosegli višje in boljše pomnjenje prebranega literarnega besedila. V ta namen smo si izbrali lutke. Mnogi psihologi trdijo, da si učenci veliko več zapomnijo, če obravnavano snov ne samo slišijo, ampak tudi vidijo. Seveda uporaba lutk ni primerna za obravnavo vsakega besedila in tudi samo izdelovanje lutk je lahko za učitelja precej naporno oziroma učitelj nima potrebnih znanj in kompetenc na tem področju.

Za namene diplomskega dela smo izbrali dva 3. razreda, in v njih preverili, kakšna je recepcija leposlovnega dela oz. kako se recepcija leposlovnega dela razlikuje, če v enem razredu leposlovno delo samo interpretativno preberemo, v drugem razredu pa se poslužujemo lutk. Naš cilj je bil ugotoviti, ali lutke pripomorejo k večjemu pomnjenju neznanega literarnega besedila.

3.2 Raziskovalna vprašanja

Zastavili smo si naslednja raziskovalna vprašanja:

Raziskovalno vprašanje 1: Kakšen je odnos učiteljev na matični šoli v primerjavi z učitelji na podružnični šoli do lutkovne oz. gledališke vzgoje?

Raziskovalno vprašanje 2: Kako se bo recepcija leposlovnega dela učencev razlikovala glede način posredovanja leposlovnega dela?

Raziskovalno vprašanje 3: Ali uporaba lutke vpliva tudi na motivacijo in stopnjo pozornosti med poslušanjem leposlovnega dela?

3.3 Načrt

Na podlagi preštudirane literature, ki smo jo obravnavali v teoretičnem delu, smo se lotili praktičnega dela. Zbiranje podatkov je potekalo med pedagoško prakso v drugi polovici aprila 2019, po predhodnem dogovoru in v soglasju z vodstvom šole ter starši otrok. Poskrbljeno je bilo, da so vsi udeleženci sodelovali prostovoljno in anonimno. Ker med izvedbo ni bilo načrtovanega snemanja ali fotografiranja učencev in ker je bil test anonimen, dodatna pisna soglasja staršev niso bila potrebna. Načrtovali smo, da bodo izbrani učenci učni list reševali posamično in v času rednega pouka. V raziskavo naj bi bilo vključenih 19 učencev tretjega A in 20 učencev tretjega B razreda osnovne šole. Učenci so stari 8 ali 9 let. Po posvetovanju z učiteljicami v obeh tretjih razredih

smo se strinjali, da je najbolj primerno delo za obravnavno Zgodba o levih in levčku Lojzeta Kovačiča, katere odlomek najdemo tudi v Berilu za tretji razred (LILI IN BINE 3, berilo za slovenščino - književnost v 3. razredu osnovne šole) in je predvideno obravnavano besedilo v učnem načrtu (2011). Na podlagi izvirne zgodbe smo oblikovali dramsko besedilo (priloga 1), saj nekateri prizori v knjigi ne bi bili izvedljivi, če bi uporabili točno izvirno besedilo. Nato smo napisali učno pripravo (priloga 2).

Sledila je izdelava obeh lutk, ki smo jih uporabili pri pripovedovanju. Prva lutka (slika 12) je ponazarjala očeta leva. V ta namen smo mu izdelali večjo glavo in obleko. Prav tako smo mu ukrojili kravato in naredili urejeno grivo. Druga lutka je bila manjša in je ponazarjala sina prve lutke (slika 11). Za obleko smo mu ukrojili brezrokavnik iz starih kavbojk, griva pa je ostala neurejena tako, da je čim bolj spominjal na razigranega otroka. Sledilo je oblikovanje scene. Ker se scena načeloma hitro menjuje že v izvirnem besedilu, smo se odločili za uporabo programa Power point, s pomočjo katerega smo na tabli prikazali dogajalni prostor, podkrepjen s pripadajočimi zvoki. Ko so v zgodbi omenjeni pomembnejši predmeti, smo le-te izdelali posebej in jih uporabili na konkretni sceni. S pripravljenima učnima pripravama smo načrtovali izvesti praktični del v dveh učnih urah. V tretjem A razredu bomo izvedli pripovedovanje z lutko, v tretjem B razredu brez lutke.

Za izvedbo učne ure z lutko smo izbrali oddelek tretjega A razreda zaradi učenca z motnjami v vedenju, kateremu je dodeljen spremljevalec. Učiteljica je sicer dejala, da bo učenec v primeru nemira s spremljevalcem pospremljen iz razreda. Sami pa smo načrtovali, da bi se v primeru nemira lutka poskusila pogovoriti z otrokom s pomočjo ustrezne improvizacije med samo predstavo.

Za ugotavljanje recepcijske zmožnosti smo načrtovali krajši učni list s 13 vprašanji odprtega in zaprtega tipa, kar pomeni, da učenec nanje odgovarja z ustreznimi odgovori, oblikovanimi po smislu oziroma izbere pravilen odgovor. Z odgovori na vprašanja bodo učenci pokazali, ali so si neznano literarno besedilo bolje zapomnili, če jim je bilo prebrano interpretativno, ali pa, če jim je bilo zaigrano z lutkami. Pred reševanjem jih bomo opozorili na pomembnost zbranega in skoncentriranega reševanja. Zelo pomembno bo, da si učenci med seboj nikakor ne bodo pomagali. Ob možnih nejasnostih bodo učenci seznanjeni z možnostjo dodatne razlage.

Za dramatizacijo smo izbrali tehniko ročnih lutk. Lutki ponazarjata glavna junaka, malega levčka Klavdija in njegovega očeta leva Ksaverija. Glavi smo izdelali iz vate (slika 1), s katero smo napolnili nogavico do želene oblike (slika 2). Za vato smo se odločili, ker ji je lahko spreminjati obliko.

Slika 1: Material za glavo lutke.

Slika 2 : Oblikovani glavi lutk.

Ko smo nogavico napolnili z vato, smo morali utrditi vrat lutke. V nasprotnem primeru lutki ne bi mogli obračati glave po naših željah, saj le-ta ne bi bila vodljiva in stabilna. V ta namen smo uporabili vrat plastenke (slika 3), ki smo jo odrezali na primerni dolžini. Ostre robove smo obžgali, da se ne bi pri uporabi porezali.

Slika 3: Vrat plastenke, ki bo služil kot ojačitev vratu lutke.

Lutkama smo nato iz odeje ukrojili dve različno veliki »obleki« (slika 4) , v kateri smo namestili glavo in vse skupaj ročno zašili (slika 5). Ker so bile roke lutke malo predolge za naše prste, smo tudi tja namestili vato.

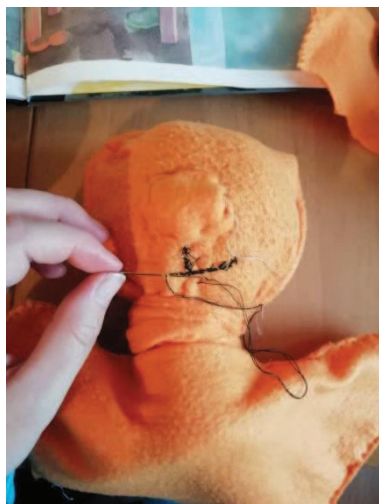

Slika 4: Lutkina "obleka".

Slika 5: Pritrjena glava na obleko.

Lutkama smo obraze našili na glavo, prav tako smo jima dodatno pritrdili gobec (sliki 6 in 7).

Slika 6: Ročno šivanje obraza.

Slika 7: Lutka z obrazom.

Ker imata leva v zgodbi človeške lastnosti, smo jima ukrojili še obleki. Za to smo uporabili stare kavbojke (slika 8).

Slika 8: Obleki narejeni iz kavbojk.

Za izdelavo grive smo uporabili volno. Ker sta leva različnih starosti in različnih velikosti, smo jima naredili tudi različni grivi. Obliko grive smo naredili tako, da smo okrog kartona zelene debeline navili volno (slika 9), jo zavezali skupaj in jo, za malega leva prerežali na obeh koncih, za večjega pa smo pustili povezano (slika 10). Na glavo smo izdelane cofke pritrdili z industrijskim lepilom.

Slika 10: Navita volna na želeno debelino kartona.

Slika 9: Neprerezan cof za grivo starejšega leva.

Na spodnjih dveh fotografijah vidimo končani lutki.

Slika 12: Mali lev Klavdij.

Slika 11: Oče lev Ksaverij.

Glavna junaka zgodbe sta torej oče lev Ksaverij in njegov sin Klavdij. Zgodba se v večini dogaja v gozdu ponoči, kjer je malega leva strah pošasti, ki se po njegovem skrivajo v temi. Očetu se mudi nazaj v mesto zaradi službenih zadev, ampak zaradi sinove bojazni zamudita zadnji avtobus. Tu pa se tudi oče ustraši, ampak ne teme, temveč kazni, ki jo bo dobil od šefa, če ne bo oddal pisma pravočasno. Na koncu s pomočjo tretjega leva prideta v mesto, in Ksaverij pravočasno odda pismo. Nauk te zgodbe je, da se vsi nečesa bojimo, bodisi veliki ali majhni.

Na interpretativno branje smo se pripravili tako, da smo zgodbo večkrat prebrali in si označili mesta, kjer se glas spremeni (na primer: pove živahno, jezno...). Prav tako, kot za uro z lutko, sem napisala učno pripravo (priloga 3).

3.4 Izvedba (načrtovanje)

Učni uri sta bili izvedeni v osnovni šoli, v obeh oddelkih tretjega razreda, s privoljenjem obeh učiteljic, ravnatelja in staršev. V obeh razredih je zaradi bolezni, oziroma obšolskih dejavnosti, manjkalo nekaj učencev (preglednica 1). Bili smo opozorjeni, da je v razredu, v katerem bomo zgodbo predstavljali z lutko, težaven učenec. Uro z lutko smo izvajali prvo uro v tretjem B razredu, saj naj bi drugo uro pisali pisno preverjanje znanja.

Preglednica 1: Število učencev po razredu in ura izvajanja.

	3. A (interpretativno branje)	3. B (obravnavo z lutko)
Število učencev	14	15
Ura izvajanja	druga (od 8.35 do 9.20)	prva (od 7:45 do 8.30)

Za oder smo uporabili eno od večjih šolskih miz, ki smo jo pregrnili z dovolj dolgim prtom, da se nas ni videlo. Mizo smo postavili pred tablo, kjer se je predvajala animacija, ki je služila za sceno. Pri menjavi slednje nam je pomagala učiteljica, ki je na naš znak zamenjala sceno. Najprej smo se učencem v uvodni motivaciji predstavili in jim predstavili lutki. Vprašali smo jih, ali se oni kdaj česa bojijo in če se, česa.

Med samo lutkovno predstavo je vse potekalo kot načrtovano, le z manjšo nezgodo. Ker je mali levček hitro obračal glavo, je eden od čopkov v grivi popustil in se odlepil. Nezgode-se na žalost ni dalo prekriti, saj so jo učenci opazili, zato smo izvedli improvizacijo izven predvidenega besedila ter nadaljevali izvajanje po besedilu.

Sami sicer nismo vedeli, kdo je težaven učenec oziroma kako se imenuje. Presenetljivo je bilo, da tega nismo izvedeli niti na koncu izvajanja, saj je ta učenec zbrano spremljal predstavo in tako kot njegovi sošolci, rešil vprašalnik brez zapletov.

Za končni del in za ugotavljanje stopnje pomnjenja učencev, smo jim razdelili učne liste z 12 vprašanji, ki so jih učenci individualno rešili (priloga 4). Zadnje, 13. vprašanje, pa se je nanašalo na učenčevo mnenje o izvedeni učni uri. To vprašanje smo postavili na konec, ker nas je zanimalo, kako se bodo odgovori razlikovali v primerjavi z drugim razredom.

V tretjem B razredu smo se učencem predstavili in jim povedali, zakaj smo tu in, da bomo to uro z njimi. Kot v prvi skupini, smo jim tudi v tem razredu zastavili motivacijsko vprašanje, ali se česa bojijo in če se, česa. Vprašali smo jih tudi, če poznajo zgodbo, ki jo bomo predstavili. Nekaj jih je odgovorilo, da so za zgodbo že slišali, ampak ne vedo, kaj točno se v njej dogaja. Učenci so v tem razredu navajeni, da se med obravnavo književnega dela zberejo pred tablo, kjer se udobno namestijo in se pripravijo na poslušanje. To smo upoštevali tudi pri naši izvedbi.

Tudi v tem razredu smo učencem, po poslušanju interpretativnega branja, razdelili enake učne liste kot v razredu z lutko (priloga 4).

3.5 Razprava

Zgodba o levih in levčku se nam je zdela precej razgibana in zato primerna, za dramtizacijo z ročnimi lutkami. Breda Varl meni (1997), da so ročne lutke ene najbolj

živahnih lutk in so zato primerne za dramatizacijo slikovitejših in dinamičnih prizorov. Edina pomanjkljivost, ki smo jo zasledili pri tej vrsti lutk je, da na obrazu lutke ni bilo mogoče menjati izrazov, kar bi pripeljalo k boljšemu ponazarjanju čustev, ki sta jih glavna junaka spreminjala tekom zgodbe. Pri tej pomanjkljivosti smo se precej zanašali na trditev Metke Kordigel Aberšek (2008), ki je zapisala, da je otrok v tem starostnem obdobju že dovolj zrel, da je njegovo mišljenje že sposobno upoštevati prejšnje dogodke in lahko sledi dokaj zapleteni zgodbi. Na podlagi te izjave smo pričakovali, da si bodo otroci predstavljali izraze strahu, jeze in razočaranja, čeprav le-te ne bodo vizualno predstavljene na lutki.

Cilj našega diplomskega dela je bil ugotoviti, ali so lutke motivacijsko sredstvo in pripomorejo k polnejšemu doživljanju in večjemu pomnjenju neznanega literarnega besedila. Kot že omenjeno, smo v ta namen izdelali učni list, s katerim smo preverili njihovo recepcijsko zmožnost. Rezultati so bili sledeči:

Preglednica 2: Pregled števila pravih odgovorov, glede na vprašanje.

Vprašanja	Število ustreznih odgovorov	
	3. A (interpretativno branje)	3. B (dramatizacija z lutko)
1. Kdo sta glavna junaka? Kako jima je ime?	2	13
2. V katerem mestu živita ta dva leva?	0	4
3. Kakšna je bila njuna hiša? Katere predmete sta dokupila pozneje?	6	15
4. S katerim prevoznim sredstvom sta se odpravila na obisk?	7	14
5. Zakaj se je očetu mudilo nazaj?	10	11
6. Česa se je mali levček bal?	11	14
7. Po čem je dišal očkov kožuh?	2	9
8. Na katera dva načina je oče poskušal dokazati sinu, da na robu jase ni pošasti?	5	12

9. Katera nočna žival se je zaletela malemu levčku v nos? Obkroži.	14	15
10. Kako je mali levček poskušal razvedriti očeta? Obkroži.	14	15
11. Kaj je rekel očetu po tem, ko mu ga ni uspelo razvedriti?	4	4
12. Kaj je bil po poklicu lev, ki ju je z avtom odpeljal do mesta? Obkroži.	11	13

Pri prvem vprašanju so bil kot pravilni odgovori šteti vsi odgovori učencev, ki so napisali, da sta bila glavna junaka leva, ali da sta bila oče in sin, in da so napisali njuna imena (Klavdij in Ksaverij). Veliko učencev je napisalo samo prvi del odgovora, niso pa ju poimenovali, zato teh odgovorov nismo šteli kot pravilne. Gledano na ta kriterij je v razredu, v katerem smo zgodbo predstavili z lutko, pravilno odgovorilo 13 učencev, v drugem razredu pa zgolj dva. Do takšnega odklona je najverjetneje prišlo zaradi tega, ker se v prirejenem dramskem besedilu glavna junaka večkrat pokličeta po imenu.

Pri drugem odgovoru smo želeli preveriti, kako pozorno so poslušali in če so si zapomnili dogajalni prostor. To je bilo poimenovanje glavnega mesta, ki pa je bil imensko omenjen v obeh primerih samo na začetku zgodbe. Pravilni odgovor bi bil torej Levigrad. V razredu z lutko so na to vprašanje pravilno odgovorili štirje učenci, v drugem razredu pa nihče. Večina učencev je napisalo, da sta živela v mestu, kar bi bil sicer delno pravilen odgovor.

Tretje vprašanje se je nanašalo na ugotavljanje domišljjsko-čutne predstave njune hiše, ki je bila, v obeh primerih, podrobno opisana na začetku zgodbe. Pri dramatizaciji smo fotografije izpostavljenih dokupljenih predmetov natisnili in jih postavili na sceno. Pravilni odgovori so bili: Hiša je bila majhna, z eno sobo; hiša je imela eno sobo in je bila lesena; majhna lesena hiša z eno sobo, itd. Dokupila sta drsalke, televizor in hladilnik. Večina učencev je v obeh razredih opisala hišo, vendar pa niso našteali dokupljenih predmetov v celoti. Tako je popoln odgovor v razredu z lutko napisalo 15 učencev, v drugem razredu pa 6. Po našem mnenju je tu veliko vlogo igrala vizualna recepcija, saj so učenci v razredu z lutko dokupljene predmete videli in niso o njih samo slišali.

Četrto vprašanje se je nanašalo na prevozno sredstvo. Pravilni odgovori so bili: z avtobusom, z rumenim avtobusom. V razredu z lutko je na to vprašanje pravilno odgovorilo 15 učencev, v drugem razredu pa 7. Prav tako kot pri prejšnjem vprašanju, je po našem mnenju tudi tu igrala veliko vlogo vizualna recepcija, saj smo pri dramatizaciji uporabili lutko na palici, in sicer smo natisnili fotografijo rumenega avtobusa, medtem ko pa so v drugem razredu samo slišali o njem.

Pravilen odgovor petega vprašanja je bil: Očetu se je mudilo nazaj, ker je moral v službo; mudilo se mu je, ker je moral dostaviti pismo; mudilo se je, ker je moral še nekaj povedati v službi. Celotna zgodba se v bistvu odvija in zapleta okrog odgovora na to vprašanje. V razredu z lutko je na to vprašanje pravilno odgovorilo 11 otrok, v drugem razredu pa 10. Pri tem vprašanju je prišlo do minimalnega odstopanja, kar je po našem mnenju posledica tega, da je bil odgovor v obeh primerih omenjen skozi celo zgodbo. Na podlagi teh odgovorov lahko sklepamo, da na globalno razumevanje literarnega besedila ne vpliva posredovanje, medtem, ko pa se recepcija močno razlikuje pri podrobnostih.

Pri šestem vprašanju je bil pravilen odgovor, da se je mali lev bal teme ali da se je bal pošasti. Oba odgovora sta bila ovrednotena kot ustrezna. V razredu z lutko je pravilno odgovorilo 14 učencev, v razredu z interpretativnim branjem pa 11. Glede na to, kolikokrat se omenjen pravilen odgovor pojavlja v obeh primerih, smo pričakovali vsaj tako število pravih odgovorov.

Sedmo vprašanje je bilo po našem mnenju najtežje vprašanje, saj je bil pravilen odgovor omenjen samo enkrat v obeh primerih in tudi pri lutkovni predstavi predmet ni bil vizualno prikazan. Pravilen odgovor je bil: očkov kožuh je dišal po tobaku za pipo. V razredu z lutko je na to vprašanje pravilno odgovorilo 9 učencev, v drugem razredu pa 2. Rezultati so bili popolnoma pričakovani.

Pri osmem vprašanju je v razredu z lutko pravilno odgovorilo 12 učencev, medtem ko pa je v drugem razredu pravilen odgovor imelo le 5 učencev. Odgovori, ki so bili upoštevani kot pravilni, so bili: dokazal je tako, da je vrgel vejo in da se je odpravil do konca jase, kjer je potresel veje in šumel z listjem. Da se je odgovor štel kot popolnoma pravilen, so morali učenci navesti oba načina. Razred z lutko se je po našem mnenju izkazal bolje zaradi tega, ker je oče lev tudi na sceni vrgel vejo, šumenje listja in stresanje vej pa je bilo slušno ponazorjeno. V razredu z interpretativnim branjem sta bila pa oba dogodka samo omenjena.

Pri devetem vprašanju so vsi učenci v obeh razredih odgovorili pravilno, kar je bilo pričakovano. Ponujeni odgovori so bili a) vešča b) netopir c) kresnica in d) sova.

Pravilen odgovor je bil kresnica. Za dan izbor odgovorov smo se odločili zaradi podobnosti med njimi. Vsi navedeni možni odgovori namreč predstavljajo živali, ki so aktivne ponoči in vsaka od njih bi se lahko zaletela levčku v nos. Pri izbirah nismo želeli iti v prevelike skrajnosti, ampak smo želeli, da so izbire še vseeno realne.

Enako kot pri prejšnjem vprašanju, so tudi na deseto vprašanje vsi učenci v obeh razredih odgovorili pravilno. Ponujeni odgovori so bili: a) izvajal je trike z žogo, b) pel je pesem, in c) skakal je po eni nogi. Pravilen odgovor je Pel je pesem. Prav tako kot pri prejšnjem vprašanju smo želeli, da so možni odgovori kar se da realni in tudi izvedljivi.

Enajsto vprašanje pa se nanaša na dogodke po pesmi. Na to vprašanje so v obeh razredih pravilno odgovorili le 4 učenci. Pravilen odgovor na vprašanje je bil: mali lev se je razjezil in dejal, da bo raje ostal majhen, če se veliki levi tako bojijo ipd. Na to vprašanje smo sicer pričakovali večje število pravih odgovorov, saj je bilo to v obeh primerih jasno povedano ali prikazano.

Na dvanajsto vprašanje je večina učencev v obeh razredih odgovorila pravilno. Ponujeni odgovori so bili: a) ilustrator, b) učitelj, c) pleskar, in d) vratar. Pravilen odgovor je bil odgovor a. Na to vprašanje je v razredu z lutko pravilno odgovorilo 13 učencev, v drugem razredu pa 11.

Pri trinajstem vprašanju smo učence vprašali po njihovem mnenju, kaj jih je v zgodbi najbolj pritegnilo. V obeh razredih je prevladoval odgovor, da so si najbolj zapomnili, kako je mali lev pel pesmico. Razlika med mnenji v obeh razredih je bila tudi v tem, da je, kot smo že omenili, pri dramatizaciji z lutko eni od lutk precej očitno odpadel del grive. Pričakovano je veliko učencev iz tega razreda navedlo prav ta dogodek kot nekaj, kar so si najbolj zapomnili. Seveda drugi razred ni bil deležen dramatizacije, zato do takih mnenj tudi ni moglo priti.

Na koncu smo s pomočjo polstrukturiranega intervjuja ugotavljali mnenje učiteljic o uporabi lutke v tretjem razredu osnovne šole. V naš intervju sta bili vključeni učiteljici obeh oddelkov na matični šoli in učiteljica enega oddelka tretjega razreda na podružnični šoli (priloga 5). Želeli smo ugotoviti, ali se učiteljice poslužujejo lutk pri svojih urah ter zakaj da in zakaj ne. Zanimalo nas je tudi, pri katerih oziroma za katere dejavnosti bi lutke uporabili ali pa jih uporabljajo. Če jih ne uporabljajo, nas je zanimal razlog, zakaj je temu tako in kot zadnje vprašanje, pri katerih predmetih se jim zdi uporaba lutke smiselna.

Prvi del intervjuja smo izvedli že pred izvajanjem praktičnega dela. Z učiteljicama na matični šoli smo se pogovarjali o tem, ali mislijo, da so učenci dovolj sposobni za izdelavo svojih lutk in njihovo uporabo. V prvem oddelku je učiteljica mnenja, da bi bila

sicer večina učencev sposobna izdelati svojo lutko, ampak le redki bi bili sposobni izvesti samostojno dramatizacijo. V drugem oddelku pa je učiteljica dejala, da niti ne bi poskusila, saj po njenem mnenju večina učencev niti ne bi izdelala lutke. Na podružnični šoli pa je učiteljica dejala, da bi izdelavo lutke vsekakor preizkusila v razredu, saj so učenci po njenem mnenju dovolj kompetentni tako za izdelavo kot tudi za dramatizacijo.

V vprašalniku, ki smo jim ga razdelili po izvedenem praktičnem delu, so vse tri učiteljice odgovorile, da se lutke ne poslužujejo.

Pri vprašanju, zakaj je temu tako, sta ena od učiteljic matične šole in učiteljica podružnične šole odgovorili, da je to preveč zamudna dejavnost tako za njiju, kot tudi za otroke in da učni načrt po njunem mnenju ne dopušča dovolj razpoložljivih ur, da bi lahko učenci sami izdelovali lutke. Druga učiteljica matične šole pa je poleg navedenega dodala še, da se ne počuti dovolj kompetentno, da bi sama uporabljala lutko.

Vse tri so odgovorile, da bi lutko, če bi jo že morale uporabiti, uporabile za poustvarjanje ali uvodno motivacijo. Vse tri tudi mislijo, da je najbolj smiselna uporaba lutke pri slovenščini in pri likovni vzgoji, in sicer tako medpredmetno kot pri posameznem predmetu.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Osrednje vprašanje, ki smo si ga postavili v našem diplomskem delu, je bilo, kako se bo recepcija leposlovnega dela učencev razlikovala glede na način posredovanega leposlovnega dela. Da bi razumeli proces recepcije slednjega, smo preučili dosegljivo literaturo, ki nam je omogočila vpogled v kompleksnost same recepcije otrok in učencev v nižjih razredih osnovne šole. Kot smo ugotovili že v teoriji, ima velik vpliv na recepcijo stopnja učenčevega razvoja in »obseg« njegovega horizonta pričakovanja. Ko smo izvedli praktični del diplomskega dela, smo ugotovili, da so si učenci v razredu, ki je bil deležen lutkovne dramatizacije, leposlovno besedilo precej bolje zapomnili, kot v razredu, kjer smo izvedli interpretativno branje. Takšni rezultati so bili sicer pričakovani, ampak še vseeno smo opazili, da so bile razlike na določenih delih zanemarljive. Naše ugotovitve pokažejo, da vključevanje več čutil v obravnavo snovi še vseeno veliko bolj pripomore pri dojetanju besedila v koncu prvega vzgojno izobraževalnega obdobja. Kar bi lahko dodali našemu praktičnemu izvajanju, bi bila morda učenčeva lastna interpretacija in izdelava lutk. Na tak način bi vključili skoraj vsa čutila in predvideno dosegli boljši rezultat.

Mnenje učiteljic o uporabi lutke sicer ni bilo presenetljivo. Pričakovali smo, da se na matični šoli ne poslužujejo lutke. To smo sklepali iz izkušenj, ki smo jih pridobili v prejšnjih letih na pedagoški praksi in uporabe lutke v nobenem letu nismo opazili. Kar pa nas je presenetilo, je bilo to, da se nobena od treh učiteljic ne bi poslužila lutke kot sredstva za reševanje konfliktov oziroma motivacijskega sredstva. Sklepamo, da so učitelji v raziskovalnem okolju slabo informirani o pozitivnih učinkih, ki jih imajo lutke na učence na katerikoli stopnji pouka, prav tako premalo usposobljeni za delo z lutko.

Lutke in lutkovna umetnost na splošno imajo na Slovenskem zelo bogato zgodovino in lahko nam ponudijo nov vidik pripovedovanja leposlovnih del. Kot smo opazili po preštudirani literaturi, ima lutka veliko pozitivnih učinkov na recepcijsko zmožnost učenca in predstavlja pomemben dejavnik pri oblikovanju učenčevega horizonta pričakovanja. Ravno zaradi teh pozitivnih učinkov se nam zdi škoda, da lutkovna umetnost nima svojega mesta v učnem načrtu. Uporaba lutkovne umetnosti v šolstvu bi po našem mnenju pozitivno vplivala na recepcijsko estetiko in omogočila obravnavo leposlovnih del z več čutili hkrati.

Ko naš jezik zataji in ko se ujamemo v mreže naših strahov, dajmo lutki možnost, da nas osvobodi in nam pokaže nove dimenzije realnosti, v katerih je strah votel, okrog ga pa nič ni.

5 LITERATURA IN VIRI

- Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E., (2006). *Otrok v svetu glasbe plesa in lutk*. Koper. Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Golub, Z. (2003). *Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric*. Nova Gorica. Educa.
- Hanuš B. in Sitar J., (2005). *Moje prvo berilo. Učbenik za pouk književnosti v 1. razredu devetletne osnovne šole*. Ljubljana: DZS.
- Hunt, T. in Renfro, N. (1982). *Puppetry in early Childhood education*. Austin, Texas: Nancy Renfro Studios.
- Javornik, M. (ur.) (1992). *Enciklopedija Slovenije* (6. zvezek). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Korošec, H. in Majaron, E. (ur.) (2002). *Lutka iz vrtca v šolo. Zbornik prispevkov iz teorije in prakse*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kordigel Aberšek, M. (2013). *LILI IN BINE 3, berilo za slovenščino – književnost v 3. razredu osnovne šole*. Ljubljana. Rokus Klett.
- Kovačič L.(1983). *Zgodba o levih in levčku*. Ljubljana. Mladinska knjiga.
- Lutkovno gledališče Ljubljana (2008). *Slovenske lutke od Klemenčiča do LGL danes*. Pridobljeno 14. 6. 2019, <http://www.lgl.si/si/o-gledaliscu/zgodovina>.
- Majaron, E. (2000). *Lutka - idealna povezava didaktičnih smotrov*. *Lutka* 56. str 33-35 Pridobljeno 23. 12. 2018, www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-lutke-didakticni-smotri.doc.
- Majaron, E. (2006). *Možnosti lutke pri doseganju kurikularnih ciljev v osnovni šoli. Vzgoja in izobraževanje*, 37(2), str. 38.
- Majaron, E. (2014). *Vera u lutku*. Subotica: Otvoreni univerzitet Subotica.
- Poznanovič Jezeršek, M., Cestnik, M., Čuden, M., Gomivnik Thuma, V., Honzak, M., Križaj Ortar, M. idr (2011) *Program osnovna šola SLOVENŠČINA – Učni načrt*. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo

- Sitar, J. (2008). Lutkovna umetnost v okviru kulturne vzgoje. V N. Požar Matjašič in N. Bucik, (ur.), *Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja. Predstavitve različnih pogledov o umetnostni in kulturni vzgoji v izobraževanju* (str. 131–137). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Saksida, I. (2006). Komunikacijski pouk književnosti. *Otrok in knjiga*, letnik 33, številka 67, str. 46–49.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Varl, B. (1995). *Lutke na nitkah*. Šentilj: Založba Aristej (Zbirka Moje lutke 2).
- Varl, B. (1997a). *Ročne lutke*. Šentilj: Založba Aristej (Zbirka Moje lutke 3).
- Varl, B. (1997b). *Ploske lutke*. Šentilj: Založba Aristej (Zbirka Moje lutke 4).
- Varl, B. (1997c). *Maske*. Šentilj: Založba Aristej (Zbirka Moje lutke 6).

6 PRILOGE

Priloga 1 : Dramsko besedilo za izvedbo dramatizacije z lutko

Svoj čas sta živelata v Levigradu, glavnem mestu Levjevine - to je dežele levov (presledek) - lev Ksaverij in njegov sinko, levček Klavdij. Mama je že zdavnaj umrla. Prebivalata sta sama v leseni hiški sredi žitnih polj. Hiška je premogla eno samo sobo. Vendar sta imela v njej vse potrebno, da jima je bilo življenje kar se da udobno. Na okencih so visele zavese, ki sta jih sama sešila iz luknjičaste tkanine, s katero zdravniki obvezujejo rane. Imela sta dva naslonjača, velikega in manjšega, in na stropu svetilko z žarnicami v obliki sveč. Sčasoma sta dokupila še hladilnik, par drsalk in televizor.

Ksaverij (zazeha): Veš kaj, Klavdij, danes se bova odpravila k stricu Bernardu in teti Valentini na drugi konec Levjevine.

Klavdij (navdušeno): O ja super, saj greva z avtobusom, kajne?

Ksaverij (se zasmije): Seveda greva z avtobusom. Samo bova morala pohiteti, ker imam še važen opravke v službi, drugače me bo ravnatelj za ušesa.

Menjava scene: lutka na palčki, avtobus.

Lutka na palčki, levi za mizo.

Ksaverij (s polnimi usti in cmoka): Joooj, teta Valentina, ta piška je neverjetna (mljaska). Lahko prosim še za malo vina?

Klavdij: Meni pa so bolj všeč piškoti. Najraje jih pomakam v kakao. S temi porcelanastimi kozarci se počutim kot gospod. Stric Bernard, hvala, da si mi pokazal, kako se odbije žogo z glavo v steno.

Ksaverij (pogleda na uro): Joooj, ura je že 7 in noč se že spušča, oditi bo treba. (Prišepne): Mali se boji teme.

Klavdij: Nasvidenje stric, nasvidenje teta.

Menjava scene, gozd.

Klavdij: Po kateri cesti bova šla domov?

Ksaverij: Nimava časa, da greva po cesti, zadnji rumeni avtobus odpelje čez 20 minut. Morala bova skozi gozd.

Klavdij (prestrašeno): Ne skozi gozd. Tam je temno in strašljivo, pa še nič se ne vidi.

Ksaverij: Poglej, kako velika luna je danes. Imam občutek, kot da naju hoče fotografirati. Vse je svetlo, nič se ne boj.

Klavdij: Mene je vedno bolj strah, oči. Zelo temno postaja tukaj, zelo malo lunine svetlobe še prihaja skozi veje.

Ksaverij: No, daj, stisni se k meni, ti prestrašeni levček.

Klavdij (*olajšano zavzdihne*): No, to je že bolje. Očka, po čem ti diši kožuh? Tako prijeten vonj je.

Ksaverij (*se zasmeye*): Morda vohaš tobak za pipo. No, poglej Klavdij, sedaj bova prišla na jaso. Tu je precej bolj svetlo.

Klavdij zavpije in zleze po očetu za vrat.

Ksaverij: Kaj pa ti je, sinko?

Klavdij (*jeclja*): Ne...ne grem več naprej.

Ksaverij (*dobrodušno*): No, Klavdij, saj se vendar ne boš bal, ko pa sva dva.

Klavdij (*jeclja*): Bo...jim se. (*Zavpije*) Tam je nekaj!

Ksaverij: Le kaj naj bi bilo? Nič ni. Veter. Samo strah te je. Strah pa je votel, okrog ga pa nič ni. Pridi, greva zdaj!

Klavdij (*šepne*): Ne. Tako me je strah, da kar čutim, kako prebledevam.

Ksaverij (*nejevoljno*): Poslušaj Klavdij...tam ni ničesar, razen grmovja in dreves. V temi pa si tudi ti tako črn levček, da bi se tudi tebe kdo ustrašil. No, poglej. (*Pobere vejo na tleh in jo vrže s scene*).

Klavdij: Ojoj, kaj bo sedaj? (*Zvoki noči v ozadju.*)

Ksaverij: Si videl, da ni nič? Če bi bilo karkoli, bi tisto že zavpilo: »Au!«, in zbežalo, kolikor bi ga nesle noge. In to bi midva slišala in videla.

Klavdij (*divje odkimava*): Ne, ni res! Ne, ni res. Prosim, očka, pojdiva nazaj na cesto.

Ksaverij (*izgublja potrpljenje*): Ni časa, Klavdij. Mudi se mi, da bom v službi še dobil vratarja Jakoba. Ampak, še nekaj bom preizkusil. Dobro odpri oči in napni ušesa. Šel bom tja in se prepričal, da tam ni ničesar.

Klavdij (*zavpije*): Ne, nikamor te ne pustim, nikamor te ne pustim.

Ksaverij se mu iztrga iz tac in odide s scene.

Klavdij (*nervozno, hitro*): Ojoj, ojoj, ojoj, kje je očka. Samo neko lomastenje slišim. To je zagotovo on, mora biti on. Srce mi tako bije, da ga slišim v mojih ušesih. Ne smem se premikati, da ne bom stopil na rep kakšni pošasti. Ojoooj!

Kresnica prileti Klavdiju pred nos.

Klavdij (*spodbujajoče*): O, bo, boš videl, da bo.

Klavdij se premakne na sredo ceste, pogleda levo in desno.

Ksaverij (*stoka na klopci*): Oh, oh.

Klavdij (*se vrne do očeta in igrivo reče*): Očka, očka! (*ploska, a Ksaverij je pri miru*)

Klavdij (*sam sebi*): Hmm, če sem žalosten, mi vedno pomaga, če zapojem. (*Se odkašlja in zapoje. Pri petju poskakuje po sceni in vedno bolj glasno prepeva*):

Klavdij mi je ime,

stanujem v levji hišici,

na levji stezi med pšenico.

Mojemu očku pravijo Ksaverij.

In ko tako grem po cesti,

me srečajo veliki levi:

»Kako ti je ime, rjavi levček?«

In jaz jim odgovarjam:

»Klavdij mi je ime, stanujem v levji hišici, na levji stezi med pšenico.

Mojemu očku pravijo Ksaverij.

Klavdij se ustavi in pogleda očeta. Ksaverij se še vedno ne zgame in toži na klopci.

Ksaverij: Jooojmene, jooooj!

Klavdij (*jezno*): Veš kaj, očka! Če se odrasli levi tako bojijo, potem bom pa raje za vedno ostal kar majhen.

Ksaverij (*dvigne glavo in se zasmehi*): Oh, sinko moj, ti pa me res vedno nasmejiš. (*Objame Klavdija. Zvok avtomobila v ozadju, Ksaverij dvigne glavo*) Slišiš, sinko?

Klavdij (*veselo*): Avto je. Sem ti rekel, očka, da bo nekdo prišel.

Klavdij steče na cesto in dvigne tačko. Škripanje gum v ozadju.

Klavdij (*stran od občinstva*): Oh, dober večer, dobri gospod! Bi naju lahko zapeljali do centra mesta? Zamudila sva avtobus.

Glas: Seveda, kar skočita notri.

Ksaverij (*olajšano*): Še so dobri levi na svetu (izgineta s scene)

Pojavi se avto na palici.

Glas: Moje ime je Engelbert Just in sem ilustrator otroških slikanic, in res ni vredno besed, vedno rad pomagam.

Prispejo v mesto, avto izgine, leva se pojavita na sceni, zvok mesta v ozadju.

Klavdij (*stran od občinstva*): Hvala, gospod ilustrator. Rešili ste naju. Pa lep večer še naprej.

Ksaverij (*teče proti robu scene*): Jakob, Jakob! Počakaj, pismo imam zate. Na ravnateljevem pisalnem stroju sta se pokvarili črki x in y ter številka 0. (*Se obrne proti Klavdiju*) Pridi, Klavdij, greva na sok in pivo v gostilniški vrt.

Ko sta prišla domov, sta se usedla v svoja naslonjača in si ogledala oddajo o živalih. V njej so bili omenjeni tudi levi, ki živijo v divjini in plezajo po drevesih. Vsak ima svoj strah, pa naj bo velik lev ali pa majhen levček.

Priloga 2: Učna priprava za uro dramatizacije z lutkama

UČNA PRIPRAVA

Študent/ka	Andreja Šmitek
Učni predmet:	Slovenščina
Šola:	Pedagoška fakulteta Koper
Mentorica na šoli:	/
Mentorica na fakulteti:	Jelena Sitar Cvetko
Razred:	3. razred
Datum:	15.04.2019
Tema:	Domači avtorji
Učna enota:	Lojze Kovačič: Zgodba o levih in levčku
Učni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> • Učenci razvijajo recepcijsko zmožnost – zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja besedil. • Učenci poslušajo Zgodbo o levih in levčku Lojzeta Kovačiča skozi dramatizacijo. • Učenci spoznajo neznane besede in bogatijo besedni zaklad. • Učenci določijo dogajalni prostor in čas, tako da odgovarjajo na vprašanja. • Učenci zaznavajo, razumejo in vrednotijo književno dogajanje. • Učenci rešujejo delovni list.
Učne metode:	razlaga, pripovedovanje, opisovanje, poslušanje, delo z lutko, dramatizacija
Učne oblike:	frontalna, individualna
Učni pripomočki in sredstva:	dramsko besedilo, učni list, lutki, Powerpoint predstavitev, scena
Viri in literatura:	<ul style="list-style-type: none"> • Poznanovič Jezeršek, M., Cestnik, M., Čuden, M., Gomivnik Thuma, V., Honzak, M., Križaj Ortar, M. idr

	<p>(2011) <i>Program osnovna šola SLOVENŠČINA – Učni načrt</i>. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kovačič L.(1983) <i>Zgodba o levih in levčku</i>. Ljubljana. Mladinska knjiga.
--	--

Faze učnega procesa	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učenca
UVODNA MOTIVACIJA	<p>Učence vprašam, ali se tudi oni kdaj česa bojijo. Pokličem nekaj učencev, ki povedo svoj odgovor in obrazložijo svojo idejo. Učence vprašam, ali se odrasli tudi česa bojijo. Nato pa jih vprašam še, ali mislijo, da se živali česa bojijo.</p> <p>Učenci, ki se na željo po odgovoru javljajo z dvigom rok, pokličem naključno.</p>	Učenci poslušajo vprašanja in obrazložijo svoj odgovor.
NAPOVED TEME (napoved avtorja in naslov, lokalizacija)	<p>Učencem povem, da bom danes imela pri pripovedovanju posebno pomoč, in sicer velikega leva Ksaverija in njegovega sina levčka Klavdija. Ob tem jim predstavim obe lutki. Povem, da jim bom danes, s pomočjo obeh lutk, odigrala posebno zgodbo o strahu. To bo Zgodba o levih in levčku, ki jo je napisal slovenski pisatelj Lojze Kovačič. Na Power Point predstavitvi pokažem ime, priimek ter sliko avtorja in naslov zgodbe. Učence vprašam, ali je kdo že slišal to zgodbo. Od tistih, ki še niso slišali za to zgodbo (predvidevam, da jih večina še ni slišala zanjo), pokličem 4 učence in jih vprašam:</p>	<p>Učenci poslušajo in sodelujejo.</p> <p>Poklicani učenci odgovorijo.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • O čem mislite, da bo zgodba govorila? • Ali mislite, da se bosta obnašala kot prava leva ali pa bo kaj drugače? <p>Učence nato pripravim na poslušanje zgodbe. Naročim jim, naj z miz pospravijo vse in naj se udobno namestijo.</p>	Učenci se pripravijo na ogled lutkovne predstave.
PREMOR PRED BRANJEM	Pred dramatzacijo naredim še krajši premor (nekaj sekund), da se učenci lahko pripravijo na poslušanje.	Se pripravijo na ogled predstave.
INTERPRETATIVNO BRANJE	Odigram lutkovno predstavo s pomočjo dramskega besedila, spisanega po knjigi Zgodba o levih in levčku (L. Kovačič, 1983).	Učenci si ogledajo dramatzacijo.
ČUSTVENI PREMOR PO BRANJU	Lutki izgineta s prizorišča in počakam še nekaj trenutkov za odrom, da otroci podoživijo predstavo.	Učenci doživljajo dramatzacijo.
IZJAVA ČUSTVENEM PREMORU IZRAŽANJE DOŽIVETIJ	<p>Tako vidimo, da se tudi veliki levi česa bojijo. Ampak kot pravijo, strah je znotraj votel, okrog ga pa nič ni.</p> <p>V kolikor učenci sami ne povejo o svojih občutkih, jih vprašam, kakšne občutke jim je prebudila zgodba (So se tudi oni bali teme kot mali levček? So se tudi oni kdaj znašli v</p>	Učenci izražajo svoja doživetja.

	situaciji, ko jih je bilo tako strah kot Klavdija? Ali razumejo, česa se je bal oče lev?).	
ANALIZA BESEDILA	<p>Učence povabim, da se posedejo nazaj na svoja mesta in naj si pripravijo pisala.</p> <p>Vprašam jih, ali je bilo kakšno mesto v zgodbi, da ga niso razumeli.</p>	<p>Učenci se posedejo nazaj na svoja mesta in si pripravijo vse potrebno.</p> <p>Če česa niso razumeli, dvignejo roko in skupaj razrešimo vprašanje.</p>
POGLABLJANJE LITERARNOESTETSKEGA DOŽIVETJA	<p>Preden jim razdelim delovne liste, jih opozorim, da si med seboj ne smejo pomagati. Povem jim tudi, da list ne bo ocenjen, zato se nanj ne podpisujejo. Rešujejo v tišini, če pa je kakšno navodilo nejasno, naj dvignejo roko in jim bom razložila.</p> <p>Razdelim jim delovne liste.</p>	<p>Učenci samostojno rešujejo naloge na delovnem listu po spominu.</p>

Priloga 3 : Učna priprava za uro interpretativnega branja

UČNA PRIPRAVA

Študent/ka	Andreja Šmitek
Učni predmet:	Slovenščina
Šola:	Pedagoška fakulteta Koper
Mentorica na šoli:	/
Mentorica na fakulteti:	Martina Mejak
Razred:	3. razred
Datum:	15.04.2019
Tema:	Domači avtorji
Učna enota:	Lojze Kovačič: Zgodba o levih in levčku
Učni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> • Učenci razvijajo recepcijsko zmožnost – zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja besedil. • Učenci poslušajo Zgodbo o levih in levčku Lojzeta Kovačiča. • Učenci spoznajo neznane besede in bogatijo besedni zaklad. • Učenci določijo dogajalni prostor in čas, tako da odgovarjajo na vprašanja. • Učenci zaznavajo, razumejo in vrednotijo književno dogajanje. • Učenci rešujejo delovni list.
Učne metode:	razlaga, pripovedovanje, opisovanje, poslušanje, delo z besedilom-
Učne oblike:	frontalna, individualna
Učni pripomočki in sredstva:	knjiga, učni list
Viri in literatura:	<ul style="list-style-type: none"> • Poznanovič Jezeršek, M., Cestnik, M., Čuden, M., Gomivnik Thuma, V., Honzak, M., Križaj Ortar, M. idr

	<p>(2011) <i>Program osnovna šola SLOVENŠČINA – Učni načrt</i>. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kovačič L.(1983) <i>Zgodba o levih in levčku</i>. Ljubljana. Mladinska knjiga.
--	--

Faze učnega procesa	Dejavnosti učitelja	Dejavnosti učenca
UVODNA MOTIVACIJA	<p>Učence vprašam, ali se tudi oni kdaj česa bojijo. Pokličem nekaj učencev, ki povedo svoj odgovor in obrazložijo svojo idejo. Učence vprašam, ali se odrasli tudi česa bojijo. Nato pa jih vprašam še, ali mislijo, da se živali česa bojijo.</p> <p>Učenci, ki se na željo po odgovoru javljajo z dvigom rok, pokličem naključno.</p>	Učenci poslušajo vprašanja in obrazložijo svoj odgovor.
NAPOVED TEME (napoved avtorja in naslov, lokalizacija)	<p>Povem, da jim bom danes prebrala prav posebno zgodbo o strahu. In sicer bo to Zgodba o levih in levčku, ki jo je napisal slovenski pisatelj Lojze Kovačič. Na tablo napišem ime in priimek avtorja ter naslov.</p> <p>Učence vprašam, kdo je že slišal to zgodbo. Od tistih, ki še niso slišali za to zgodbo (predvidevam, da jih večina še ni slišala zanjo), pokličem 4 učence in jih vprašam,</p> <ul style="list-style-type: none"> • O čem mislite, da bo zgodba govorila? • Kakšna mislite, da bosta leva? • Ali mislite, da se bosta obnašala kot prava leva ali 	<p>Učenci poslušajo in sodelujejo.</p> <p>Poklicani učenci odgovorijo.</p>

	<p>pa bo kaj drugače?</p> <p>Učence nato povabim pred tablo, da se udobno namestijo in se pripravijo na poslušanje zgodbe.</p>	<p>Učenci se zberejo pred tablo in se namestijo.</p>
PREMOR PRED BRANJEM	<p>Pred branjem besedila naredim še krajši premor (nekaj sekund), da se učenci lahko pripravijo na poslušanje.</p>	<p>Se pripravijo na poslušanje.</p>
INTERPRETATIVNO BRANJE	<p>Interpretativno preberem celotno knjigo Zgodba o levih in levčku (L. Kovačič, 1983).</p>	<p>Učenci poslušajo branje.</p>
ČUSTVENI PREMOR PO BRANJU	<p>Knjigo zaprem in počakam, da učenci lahko podoživijo prebrano zgodbo.</p>	<p>Učenci doživljajo besedilo.</p>
IZJAVA ČUSTVENEM PREMORU IZRAŽANJE DOŽIVETIJ	<p>Tako vidimo, da se tudi veliki levi česa bojijo. Ampak kot pravijo, strah je znotraj votel, okrog ga pa nič ni.</p> <p>V kolikor učenci sami ne povedo o svojih občutkih, jih vprašam, kakšne občutke jim je prebudila zgodba (So se tudi oni bali teme kot mali levček? So se tudi oni kdaj znašli v situaciji, ko jih je bilo tako strah kot Klavdija? Ali razumejo, česa se je bal oče lev?).</p>	<p>Učenci izražajo svoja doživetja.</p>
ANALIZA BESEDILA	<p>Učence povabim, da se posedejo nazaj na svoja mesta in naj si pripravijo pisala.</p> <p>Vprašam jih, ali je bilo kakšno mesto v zgodbi, da ga niso razumeli.</p>	<p>Učenci se posedejo nazaj na svoja mesta in si pripravijo vse potrebno.</p> <p>Če česa niso razumeli, dvignejo roko in skupaj</p>

		razrešimo vprašanje.
POGLABLJANJE LITERARNOESTETSK EGA DOŽIVETJA	<p>Preden jim razdelim delovne liste, jih opozorim, da si med seboj ne smejo pomagati. Povem jim tudi, da list ne bo ocenjen, zato se nanj ne podpisujejo. Rešujejo v tišini, če pa je kakšno navodilo nejasno, naj dvignejo roko in jim bom razložila.</p> <p>Razdelim jim delovne liste.</p>	<p>Učenci samostojno rešujejo naloge na delovnem listu po spominu.</p>

Priloga 4: Učni list za obe skupini učencev

Lojze Kovačič

Zgodba o levih in levčku

1. Kdo sta glavna junaka v zgodbi? Kako jima je bilo ime?

2. V katerem mestu živita ta dva leva?

3. Kakšna je njuna hiša? Katere predmete sta dokupila pozneje?

4. S katerim prevoznim sredstvom sta se odpravila na obisk?

5. Zakaj se je očetu tako mudilo nazaj?

6. Česa se je mali levček bal?

7. Po čem je dišal očkov kožuh?

8. Na katera dva načina je oče poskušal dokazati sinu, da na robu jase ni pošasti?

9. Katera nočna žival se je zaletela malemu levčku v nos?

- a) Veščča
- b) Netopir
- c) Kresnica
- d) Sova

10. Kako je mali levček poskušal razvedriti očeta?

- a) Izvajal je trike z žogo.
- b) Pel je pesem.
- c) Skakal je po eni nogi.

11. Kaj je levček rekel očetu po tem, ko mu ga ni uspelo razvedriti?

12. Kaj je bil po poklicu lev, ki ju je z avtom odpeljal do mesta?

- a) Ilustrator
- b) Učitelj
- c) Pleskar
- d) Vrtar

13. Kaj si si najbolj zapomnil, oziroma kaj ti je bilo najbolj všeč v zgodbi?

Priloga 5: Vprašalnik o mnenju učiteljic razrednega pouka o uporabi lutke v tretjem razredu osnovne šole

Spoštovani.

Moje ime je Andreja Šmitek in sem študentka četrtega letnika programa Razredni pouk na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. Za moje diplomsko delo sem si izbrala naslov *Vloga lutke pri recepciji leposlovnega dela*. Poleg učenčeve recepcije leposlovnega dela, me zanima tudi mnenje učiteljic tretjega razreda, o uporabi lutk. Vljudno Vas naprošam, da si vzamete nekaj minut in rešite spodnji vprašalnik. Za Vaše sodelovanje in čas se Vam že vnaprej zahvaljujem.

1. Ali pri pouku uporabljate lutko?

2. Če jo, v katere namene?

3. Če lutke ne uporabljate, kateri so razlogi?

4. Če bi morali uporabiti lutko, v kateri namen bi jo uporabili?

- a) za posredovanje nove snovi;
b) za ponazoritev literarnega besedila;
c) za poustvarjanje;
d) za reševanje konfliktov;
e) Drugo: _____

5. Pri katerih predmetih se Vam zdi uporaba lutke najbolj smiselna?

